

Универзитет уметности у Београду

НАСТАВНО-УМЕТНИЧКОМ-НАУЧНОМ ВЕЋУ

ФАКУЛТЕТА ЛИКОВНИХ УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ

Париска 16

11000 Београд

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ И ОДБРАНУ ДОКТОРСКОГ
УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА И ПИСАНОГ РАДА

**„Кревет за самца – граничне територије ликовног и поетског наратива
(слике и поезија)”**

кандидаткиње **Дуње Торломановић**

Београд, април 2024.

Комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта „Кревет за самца – граничне територије ликовног и поетског наратива (слике и поезија)” кандидаткиње Дуње Ђорломановић, именована на 505. седници Наставно-уметничко-научног већа ФЛУ у Београду, 7. фебруара 2024. године, радила је у саставу:

1. др ум. **Оливера Парлић Карајанковић**, редовни професор Факултета ликовних уметности у Београду
2. др **Бојана Шкорц**, редовни професор Факултета ликовних уметности у Београду
3. др ум. **Немања Николић**, доцент Факултета ликовних уметности у Београду
4. др ум. **Елизабета Маторкић Бисенић**, редовни професор Факултета уметности у Нишу
5. др ум. **Светлана Волиц**, ванредни професор Факултета ликовних уметности, у Београду (ментор)

и донела је следећи закључак:

Биографија кандидата

Дуња Ђорломановић је рођена 1995. године у Београду. Завршила је Школу за дизајн у Београду на смеру ликовни техничар и 2014. уписала сликарство на Факултету ликовних уметности у Београду. Основне студије је завршила 2018, а мастер 2019. у класи професора Добрице Бисенића. Докторске уметничке студије уписала је 2019. године на Факултету ликовних уметности у Београду. Члан је УЛУС-а од 2020. године.

Самосталне изложбе:

Жао ми је да баџим јорган од поцепаног облака, Градска галерија, КЦ Град, 2023. године
Кад сам ти украла комад дисања, Галерија Дома омладине, Београд, 2022. године
Где престајем ја, где почињеш ти, БЛОК галерија, Нови Београд, 2022. године
Поглед у земљу, у земљи Цвет, Галерија СКЦ-а Обреновац, 2019. Године

Награде:

Друга награда Пролетне изложбе УЛУС-а *Уметност и друштво*, 2022. године
Награда *Борислав Боро Њежић* за студентски мозаик 2018. године
Трећа награда Факултета ликовних уметности за мозаик 2017. Године

Групне изложбе:

Изложба нарађених радова УЛУС-а, Галерија УЛУС, 2023.
Јесења изложба УЛУС-а *Антуријум, УП Цвијета Зузорић*, 2022. г.

Тријенале проширених медија *Необјављени материјали*, УП Цвијета Зузорић, 2022. г.
Изложба *Све наше награде*, Галерија УЛУСа, 2022. г.
Пролећна изложба УЛУС-а, 2022. г. УП Цвијета Зузорић
Бијенале младих, 2021. год.
Бијенале цртежа и мале пластике, УП Цвијета Зузорић, 2021. год.
Пролећна изложба УЛУС-а, 2022. г.
Изложба сликарске секције чланова УЛУС-а, *Поглед у неочекивано*, 2021. год.
Изложба *Говорници у боји*, Галерија СКЦ-а Обреновац, 2021.г.
Новогодишња изложба чланова УЛУС-а, 2021. год.
Бијенале минијатуре Горњи Милановац, 2020. год.
Изложба нових чланова УЛУС-а, УП Цвијета Зузорић, 2020. год.
Бијенале студентског мозаика у Равени 2019. год.
Изложба *Моментум*, Галерија ФЛУ, Београд, 2019. год.
Изложба *Камен у архитектури и уметности*, Галерија РТС-а, Београд, 2019. год.
Изложба мозаика *Балкански мостови*, Пловдив, 2019.год.
Изложба студентског цртежа, 2019, Галерија Дома омладине
Изложба *Masterpieces*, Уметнички простор У10, 2019. год.
Изложба Летње школе Универзитета уметности, Галерија ФЛУ, 2019. год.
Међународна изложба мозаика- мали формат, Мали ликовни салон Народног музеја,
Крагујевац, 2019. год.
Београдски фестивал мозаика 2018/2019. год. у Кући легата
Изложба *Мозаик малог формата* 2018. год. у Галерији УЛУПУДУС-а
Изложба студентског цртежа у Дому омладине 2018. год.
Прво бијенале савремене црквене уметности, Павиљон „Цвијета Зузорић“, 2018.
Изложба награђених радова студената ФЛУ, 2017, Галерија ФЛУ
Изложба студентског цртежа, Галерија Дома омладине, 2017. год.
Изложба студентског цртежа, Галерија Дома омладине, 2016. год.
Изложба посвећена Ђури Јакшићу, Галерија *Излози*, ФЛУ, 2016. год.
Изложба *Кругови*, библиотека Влада Аксентијевић, Обреновац, 2016. год.
Изложба *Лица*, Ранчићева кућа, Гроцка, 2016. год.

Опис и детаљна анализа докторског уметничког пројекта

Докторски уметнички пројекат „Кревет за самца – граничне територије ликовног и поетског наратива (слике и поезија)“ кандидаткиње Дуње Ћорломановић састоји се од практичног уметничког рада и писане експликације. Докторски уметнички пројекат имао је за циљ стварање дела који испитују границе између ликовног и поетског наратива – истовременим коришћењем визуелних и вербалних средства у формирању аутентичних и свеобухватних изражајних форми.

Практични део пројекта је у својој завршној фази презентован јавности од 13. до 24. фебруара 2024. године на самосталној изложби у Галерији Факултета ликовних уметности у Београду. На изложби су биле представљене слике, уметничке књиге, поетски искази, објекти, инсталације и видео запис перформанса. У оквиру свог истраживања на докторским уметничким студијама кандидаткиња је реализовала још три самосталне изложбе: *Жао ми је да баџим јорган од поцепаног облака*, Градска галерија, КЦ Град, 2023. године; *Кад сам ти украла комад дисања*, Галерија Дома омладине, Београд, 2022. године; *Где престајем ја, где почињеш ти*, БЛОК галерија, Нови Београд, 2022. године; као и низ преформанса и уметничких интервенција у различитим галеријским и јавним просторима. У току рада на свом докторском уметничком пројекту кандидаткиња је настојала да открије начине сједињавања ликовног и вербалног израза у оквиру целовитог воковизуелног уметничког дела, а присуство ове синтезе медија откривала је у раду различитих уметника и њихових визуелно-наративних поетика. У свом раду кандидаткиња је испитивала је постојање простора самоће у које ствараоц мора да урони како би кроз своју праксу систематизовао и анализирао утиске света који га окружује. Бавила се и питањима колико социјална заједница и појединци-саговорници утичу на формирање стваралачког процеса и крајњег уметничког производа, као и колико је делотворна моћ уметности да образује, васпитава и мења установљене друштвене системе и обрасце. У писаном раду кандидаткиња је свој рад поставила у одређени историјски и теоријски контекст, дајући осврт на еволуцију своје уметничке праксе, стваралачке процесе и методе, кроз детаљно представљање свих изложби реализованих у току докторских уметничких студија.

Значај и допринос докторског уметничког пројекта у одређеном пољу уметности

У складу са својим подједнако снажним стваралачким потребама за ликовним и вербалним изразом кандидаткиња је истраживала на које начине сликарство и поезија могу дијалогски деловати у међусобном сусрету или сједињени у целовитом уметничког делу. Током вишегодишњег истраживања кандидаткиња је испитивала могућности обједињавања сликовног и вербалног израза у оквиру различитих поступка и дала значајан допринос уметничким праксама које се баве овим феноменом. Њено стваралаштво засновано је на становишту да су визуелни и вербално/поетски изрази суштински блиски јер потичу из истог идејно-симболичког извора. Поетски текст се у њеном раду појављује на различите начине: као наслов слике и путоказ ка њеном тумачењу; као равноправни ликовни елемент у композицији слике; или у форми визуелно-наративног диптиха, где су слика и текст изложени једно поред другог као подједнако важни елементи рада. У свом раду кандидаткиња се успешно изражавала и кроз форму ликовне књиге, визуелног дневника који у једном уметничком објекту обједињава визуелни и вербални израз. Њене књиге уметника обједињују две стваралачке форме у којој ниједна није у подређеном положају, наратив нема тежњу да усмери ликовна тумачења, а слика не тежи илустровању

испричаног. Ови визуелни дневници на изврстан начин отелотворују свакодневницу у којој уметница постаје сведок спољашњих збивања, али се и интроспективно сукобљава са својим унутрашњим реалностима.

Оцена да је докторски уметнички пројекат резултат оригиналног уметничког рада докторанда у одговарајућем пољу уметности и оцена остварених уметничких резултата;

Кандидаткиња је током свог уметничког истраживања током докторских уметничких студија реализовала низ запажених изложби, које су се садржајно и тематски надовезивале једна на другу. На свакој изложби приказани су различити радови што говори да је реч о веома плодном аутору који ствара из велике и константне унутрашње потребе. Поред завидног квантитета неопходно је истаћи оригиналност и изузетан квалитет радова, који сведоче о вансеријском таленту, негованој, високо развијеној ликовној вештини и креативним способностима.

Где престајем ја, где почињеш ти је назив прве самосталне изложбе коју је кандидаткиња реализовала у току докторских уметничких студија у БЛОК Галерији 2022. године. Назив потиче од мишљења да ствараоц идеје за настанак дела није само уметник, већ и уметников саговорник или активни објекат посматрања. Композиције слика су вешто грађене од мултиплицираних визуелних симбола и реченица, које су овде заузеле улогу равноправног ликовног елемента. Тиме су мисаони/вербални садржаји инкорпорирани у ликовну целину. Потреба за визуелним и вербалним изразом сместила се у специфичном сликарско-језичком простору, који не прави раздор између речи и визуелне представе, већ их синтезом сажима и обједињује.

Кад сам ти украла комад дисања је назив изложбе реализоване у Галерији Дома омладине у октобру 2022. године. На овој изложби направљен је медијски и мисаони искорак увођењем аудио записа. Публика је имала прилику да скенирајући QR кодове слуша реконструисане дијалоге са саговорницима, који су претходили настанку конкретних слика. Тематски, поред питања која се баве човековим унутрашњим бићем, инспирацијом, хумором, осећањима, пролазношћу и живим дијалогом, кандидаткиња отвара и низ питања која имају општи друштвени значај, као што су образовање, васпитање, женска права, родна, класна и сексуална дискриминација, итд. Слике су изузетно вешто изведене као динамичне ликовне композиције у којим се визуелне представе сажимају са речима, као ликовне форме уклопљене у јединствену визуелну целину. Речи и даље имају своју наративну функцију и значење, преносећи личне, интимне мисли и ставове, али и снажне друштвено политичке поруке у којима се изражава оштар бунт против одређених појава у друштву.

Жао ми је да бацим јорган од поцепаног облака је назив треће самосталне изложбе коју кандидаткиња реализовала у току докторских уметничких студија, у фебруару 2023. године у галерији КЦ Град. Назив је лирска одредница за манифестовање стваралачког зачећа

започетог у кревету и отелотвореног у независном простору слике, сачињене од фрагмената менталног ентеријера уметнице (доживљаја и осећања који су резултат посвећеног процеса гледања). Изложба се састојала од слика, поезије и инсталација. Стилски, ови радови се разликују од претходних у погледу сликарског поступка и односа према наративу. Речи су изузете из композицијске грађе слике, песме си изложене поред слика са којима у форми диптиха творе један интегрални уметнички организам. Поступак умножавања истих предмета на слици аналогно је осећању песничке звучности и ритмике. Ова репетиција у поступку грађења композиције доноси неуобичајену динамику и могућност стварања вртлога и чворишта у одређеним деловима слике. Из ове изложбе проистекао је и истоимени перформанс изведен у уметничком простору У10. У току трајања перформанса уметница је лежала на јоргану са јастуцима и дочекивала саговорнике, подцртавајући тиме идеју о уметнику као „сунђеру“ или – „уху“ света.

Кревет за самца – граничне територије ликовног и поетског наратива је је последња и завршна изложба докторског уметничког пројекта, реализована у Галерији Факултета ликовних уметности у Београду током фебруара 2024. године. Изложба је користила мотив кревета као простора за усамљени мир, где кревет постаје објекат инспиративног зачећа и место уметничког мисаоног открића. То је амбијент чулних жеља, фантазмагорија, страхова, сећања, детињства и снова. На овој изложби кулминирала је тежња за проналажењем свеобухватне уметничке форме која ће сјединити кандидаткињине склоности ка ликовном и вербалном стваралачком изразу. Изложба се састојала од слика, поезије, инсталације, видео рада, просторног цртежа и две књиге уметника. Носиоци слике били су делови постељине, бели чаршави и навлаке за јоргане намењени кревету за самца. На изложби су, поред слика, биле изложене и песме, видео рад који документује перформанс *Жао ми је да бацим јорган од поцепаног облака*, инсталација *Бунар жеља* која подразумева и аудио записе жеља различитих људи и један просторни цртеж заснован на интимном дијалогу са драматуршкињом и писцем Катарином Митровић. Неке од слика у свом наслову садрже песме, док друге имају кратке наративне форме или једноставне реченице као оквир за препознавање почетне идеје. Такође, неке песме су постављене у простору поред слика и концептуално су комуницирале са ликовним радовима. На изложби су представљене и две књиге уметника: *Lovebook* изведен у сарадњи са ученицима Школе за дизајн у Београду и књига уметника *Болнички цртежи*, која је настала на основу искуства кандидаткињиног боравка у болници.

Одређени радови које је кандидаткиња реализовала у току докторских уметничких студија имали су друштвено ангажовани карактер. Реализовани су у различитим јавним просторима са циљем веће видљивости и приближавања уметности свим друштвеним актерима, без обзира на образовање и социјални статус. Радови су изведени у виду уличних интервенција или као ликовно-текстуалне забелешке у галеријским просторима. Рад *Гласноговорник* настао је у оквиру Пролећне изложбе УЛУС-а 2022. године бележио је аутентичне изјаве и размишљања колега која се тичу улоге и положаја уметника у друштву. Рад *Тинејџери не*

иду у *ћошак* настао је у сарадњи са ученицима Школе за дизајн у Београду. Ученици су давали одговоре на неколико питања: *Шта је слобода? Шта је важно? Чега се бојим? Шта бих волео/ла? Како се осећам? Шта ме растуђује? Чему се радијем? Чему се дивим? Шта не подносим?* Добијени одговори су преписани на лесонит плоче које су симулирале школске табле.

Оцену о испуњености обима и квалитета докторског уметничког пројекта у односу на пријављену тему;

Кандидаткиња је у потпуности испунила постављене циљеве свог докторског уметничког пројекта, обимним уметничким и теоријским истраживањем и реализацијом радова изузетног уметничког квалитета. Кандидаткињино је успешно представила јавности своје уметничко истраживање које се бавило односом између слике и језика, показавши на које све креативне начине ликовни и поетски израз могу бити сједињени у комплексном, целовитом уметничком делу.

Утемељење за своја уметничка стремљења и истраживања кандидаткиња је пронашла у теоријским разматрањима који наглашавају нераскидиви однос између језика и слике, у текстовима Ервина Пановског, Готфрида Бема, Иване Башићевић Антић, Мишка Шуваковића, Владислава Татаркијевића, Мартине Жоли, и др. Однос између поезије и сликарства разматрала је кроз историју уметности, од античке културе преко средњовековних илустрованих рукописа, калиграфије, алхемијских и магијских записа и формула, наративног сликарства барока и маниризма, до двадесетог века и визуелне поезије као облику интертекстуалног и интерсликовног повезивања књижевност и ликовне уметности. Синтезу визуелног и поетског у уметничком раду кандидаткиња је препознала у термину воковизуел, који 70-их година двадесетог века уводи уметник Владан Радовановић. Референце за своја уметничка истраживања пронашла је и код песника као што су Стефан Маларме, Филип Маринети, Велимир Хлебников и Владимир Мајаковски, који су истраживали могућности визуелне презентације текста, као и у раду многих сликара попут Пабла Пикаса и Жоржа Брака, који уводе речи у поље слике. Ту праксу разматрала је и кроз различите уметничке покрете 20. века: у футуризму, кубофутуризму, дади, конструктивизму, супрематизму, зенитизму, надреализму, неодади, флуксусу, конкретној поезији, визуелној поезији, процесуалној уметности и концептуалној уметности.

Писани рад је на адекватан начин представио стваралачке процесе и резултате уметничког истраживања, дајући историјске и теоријске контексте за перцепцију и промишљање практичног рада, као и поетске садржаје који су неодвојиви елементи кандидаткињине уметничке праксе. Писани рад формулисан је кроз 8 поглавља: Уводни део *О тражењу и процесу* у којем кандидаткиња анализира своје стваралачке потребе, идејна полазишта, теоријске контексте и своје уметничке поступке: Четири поглавља која се односе на изложбе реализоване током докторског уметничког истраживања (*Где престајем ја, где*

почињеш ти, Кад сам ти украла комад дисања, Жао ми је да бацим јорган од поцепаног облака и Земља које нема, Утопија, тамо где те водим); Поглавље *Кревет за самца – граничне територије ликовног и поетског наратива* представља завршну изложбу реализовану у Галерији ФЛУ у Београду; Поглавље *Простори уметничког деловања - уметник као активиста* представља различите партиципативне акције и праксе кроз које кандидаткиња истраживала колика је моћ уметности да образује, васпитава и мења установљене системе, обрасце и друштвене поретке.; и завршно поглавље – *Закључак* у виду својеврсног уметничког манифеста и поетског додатка који у складу са уметничком праксом кандидаткиње.

Критички осврт

Кандидаткињина стваралачка пракса је у великој мери одређена унутрашњом потребом за ликовним и вербалним изразом. У свом раду на докторском уметничко пројекту веома успешно је сјединила те две креативне потребе, те он поседује истовремене и подједнако доминантне ликовне и поетске карактеристике и квалитете. Ликовно и вербално постали су неодвојиви елементи вишеслојног мисаоног дијалога, динамичних композиција јединственог израза уобличеног кроз аутентичну уметничку поетику.

Кандидаткиња је реализовала свој докторски уметнички пројекат низом уметничких поступака и реализацијом радова у различитим медијима. Комплексним стваралачким процесом који је утемељен у традиционалном сликарском изразу и проширен синестезијском употребом других медија (објекти, инсталације, перформанси, потески текстови, аудио записи и др.) кандидаткиња је показала изузетан мисаони, перформативни и стваралачки капацитет. Њене радове одликује изврсност сликарске изведбе, широки поетско-наративни опсег, раскошно развијен визуелно-поетски језик и несвакидашња унутрашња потреба за креативном игром и стварањем. Посебно се треба осврнути и на форму књиге уметника, коју кандидаткиња практикује у свом раду. У циклусу радова *Artbooks* бележила је са изузетном растеређеношћу и свежином своју свакодневицу, кретања, унутрашња збивања и комуникацију са људима, правећи својеврсни сплет цртежа и реченица у форми визуелних дневника.

Својим докторским уметничким пројектом кандидаткиња је проблематизовала питање ауторства уметничког дела у односу уметник/саговорник/средина. Директним обелодањивањем саговорника као кључних актера за настанак ликовног или песничког рада истраживала је колико је оно што ствара самостално дело, а колико припада субјектима и објектима који су покретачи њеног стваралачког надахнућа. Важан сегмент кандидаткињиног истраживања био је проучавање питања на који начин уметник може да реагује на проблеме савременог друштва и представи их кроз сопствени наратив и ликовни израз. У складу са тим кандидаткиња је реализовала и низ перформативних и интерактивних

акција у сарадњи са различитим сарадницима/саговорницима/друштвеним групама. представљајући њихове резултате у различитим галеријским и јавним просторима.

Увођењем појма „ментални ентеријер“ кандидаткиња је истраживала поступке одабира одређених мотива из свакодневнице и њиховог преобликовања у ликовно-поетске структуре. Кревет за самца као „место уређивања менталног ентеријера“ постао је објекат креативног и интелектуалног зачећа и простор мисаоних открића. Насупрот кревету за усамљени мир, улица као територија мобилности, слободног говора и јавног отпора омогућила је кандидаткињи да своје идеје пласира и ван граница традиционалних излагачких простора. Истицањем супротности интимних и заједничких простора кандидаткиња је истраживала могуће територије уметничког деловања и потенцијалних доприноса уметности у оквиру друштвене заједнице.

Закључак комисије

Докторски уметнички пројекат „Кревет за самца – граничне територије ликовног и поетског наратива (слике и поезија)“ кандидаткиње Дуње Ђорломановић представља изузетно остварење, које је ову уметницу сврстава у најизврсније младе актере савремене уметничке сцене у Србији. Њено комплексно уметничко и теоријско истраживање о вишеслојним начинима синтезе ликовног и вербалног израза даје значајан допринос уметничкој области и завређује високу пажњу стручне и шире јавности.

Имајући у виду квалитет остварених резултата комисија сматра да је кандидаткиња Дуња Ђорломановић веома успешно реализовала и представила јавности свој докторски уметнички пројекат „Кревет за самца – граничне територије ликовног и поетског наратива (слике и поезија)“ и предлаже Наставно-уметничко-научном већу Факултета ликовних уметности да усвоји овај извештај и достави га Сенату Универзитета уметности како би се одредио датум одбране.

Комисија:

др ум. **Оливера Парлић Карајанковић,**

редовни професор Факултета ликовних уметности у Београду

др Бојана Шкорц,
редовни професор Факултета ликовних уметности у Београду

др ум. Немања Николић,
доцент Факултета ликовних уметности у Београду

др ум. Елизабета Маторкић Бисенић,
редовни професор Факултета уметности у Нишу

др ум. Светлана Волиц,
ванредни професор, Факултет ликовних уметности у Београду (ментор)

**ОЦЕНА ИЗВЕШТАЈА
О ПРОВЕРИ ОРИГИНАЛНОСТИ
ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА / ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ**

На основу Правилника о поступку провере оригиналности докторских уметничких пројеката и докторских дисертација које се бране на Универзитету уметности у Београду и налаза у извештају из програма iThenticate којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације **„Кревет за самца – граничне територије ликовног и поетског наратива (слике и поезија)” аутора Дуње Ђорломановић**, констатујем да утврђено подударане текста износи 8 %. Овај степен подударности последица је цитата, личних имена, библиографских података о коришћеној литератури, тзв. општих места и података, што је у складу са чланом 9. Правилника.

На основу свега изнетог, а у складу са чланом 8. став 2. Правилника о поступку провере оригиналности докторских уметничких пројеката и докторских дисертација које се бране на Универзитету уметности у Београду, изјављујем да извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

1.04.2024. године

Ментор
Светлана Волиц